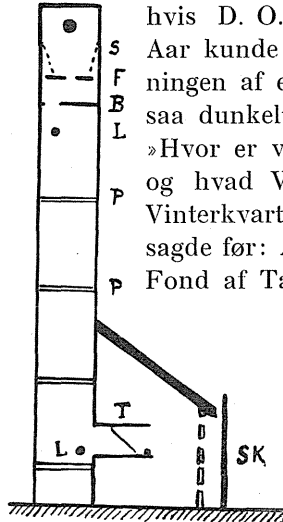
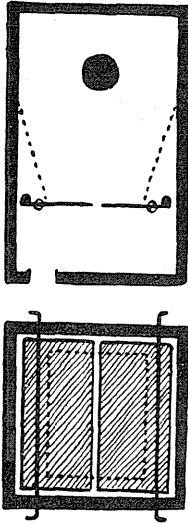

kan indrette sig nogle Nappere, eller lade en Snedker lave sig dem, saaledes som de egner sig bedst for hans Forhold. Jeg

Bill. 10.

Selvtømmende Napper uden Hisse, men med Falddøre.

Til venstre, foroven: Længdesnit gennem Napperen. De punkterede Linier forestiller Skraavæggen ned mod de to Falddøre. De sorte Klumper paa disse antyder Modvægten. Rummet under Falddørene maa være mindst 15 Ctm. højt.

Til venstre, forneden; Falddørene (skraverede), set ovenfra. Modvægten er ikke tegnet. Den punkterede Linie angiver Skraavæggens nederste Ende.

Til højre: Napperen, anbragt paa Enden af et lodret Rør, der tænkes støttet af en 2 à 3 Meter høj Pæl.

B Bunden i Napperen, med Hullet ned til Røret. F de vandrette Falddøre. L Lyshul. P Siddepind i det lodrette Rør. S Skraavægge i Napperen. SK Skærm foran Samlerens Næt. T Tud fra Røret ind til Samleren. Deri en Skraadør med en Liste foran, for at Stærerne i Samleren ikke skal kunne løfte Skraadøren op ved at stikke Næbbet ind under den.

synes, det kunde være morsomt, hvis D. O. F. i Løbet af nogle Aar kunde give et Bidrag til Løsningen af et saa simpelt og tillige saa dunkelt Spørgsmaal som dette:

»Hvor er vore Stære om Vinteren, og hvad Vej rejser de til deres Vinterkvarter?« Men, som jeg sagde før: Arbejdet kræver et stort Fond af Taalmodighed og Udhold-

denhed, og jeg fraraader paa det bestemteste enhver at inklade sig paa det, som ikke mener sig i Besiddelse af disse Egenskaber.

— Og dermed afventer jeg saa Begivenhedernes Gang: i dette Tilfælde Meddelelse om Tilslutning til Forsøget. Jeg haaber ikke, at man vil tage mig fortrydeligt op, at jeg — da jeg kender min egen Skrøbelighed og er saa ubeskeden at

tro, at andre Mennesker er næsten ligesaa skrøbelige som jeg — ender med at sige:

Vent med at bestille Ringe, til Deres Nappere staar fuldt færdige!

PEDER SYVS OPTEGNELSER OM DANSKE FUGLE.

VED

SVEND DAHL.

Vor zoologiske Literatur fra det 17. Aarhundrede indeholder ikke mange Bidrag til Oplysning om den danske Fauna; Datidens Zoologer optoges enten af anatomiske Undersøgelser eller

— i Overensstemmelse med Tidsaanden — af det paafaldende og sjældne i Dyreriget, af kuriøse, fremmede Former; Hjemlandets almindelige Skabninger var for dagligdags til, at Videnskaben kunde beskæftige sig nærmere med dem.

Men netop fordi vor Fauna saaledes gennemgaaende forsømtes af Fagmændene, er det værd at lægge Mærke til, naar man finder den behandlet af Lægmand. Ud fra denne Betragtning turde det nedenfor meddelte Haandskrift¹ af Peder Syv maaske kunne paaregne nogen Interesse hos Zoologer, selv om det ikke yder nye Bidrag til Faunaen, og dets Værdi væsentlig maa siges at være af literaturhistorisk og sproglig Art.

Peder Syv, der levede fra 1631 til 1702, var først Rektor i Næstved, siden Præst i Hellested (Stevns Herred). I vor Sprogforsknings Historie har han vundet et anset Navn; hans danske Grammatik (1685) var den første Fremstilling af Modersmaalet, som fremkom paa Dansk (tidligere danske Grammatikker var skrevne paa Latin); men størst Fortjeneste har han maaske dog indlagt sig som Udgiver af danske Ordsprog (1682—88) og Folkeviser (1695). Som en typisk Repræsentant for Polyhistorernes Tidsalder har han imidlertid ved Siden af dette sit Hovedfag, strejft ind paa de fleste af Datidens videnskabelige Discipliner, og den Kærlighed til Fædrelandet og Sans for det hjemlige, som viser sig saa stærkt paa det sproglige Omraade, gaar igennem hele hans Virksomhed; han interesserer sig baade for vore historiske Minder, vor gamle Literatur og for vor Plante- og Dyreverden. Men det er gaaet ham som mange andre Polyhistorer: han spredte sig videre, end han kunde magte, selv med den store Flid han udfoldede; flere af hans Arbejder er aldrig naaet længere end til Udkast og tilfældige Notitser. Dette gælder ogsaa Haandskriftet om Dyrene; det er at betragte som en Samling af

¹ Haandskriftet, af hvilket her kun meddeles det, som omhandler Fuglene, er i sin Helhed udgivet af mig i Danske Studier 1909, p. 51—68. Det findes i den Rostgaardske Manuskriptsamling paa Universitetsbiblioteket (No. 21 4to) og udgør de sidste 30 Blade af et tykt Bind med mange Excerpter, særlig af historisk Indhold. Det bærer Titlen »Dyvr her i Norden«, men omhandler væsentlig danske Dyr, (Fiske, Aves, Firefødde, Insecta, Orme), og er omtalt af Suhm i Samlinger til den Danske Historie I, 2, p. 140; Krøyer har benyttet et og andet af den ichthyologiske Del i Danmarks Fiske, Kalkar har brugt det i sin Ordbog over det ældre danske Sprog og P. K. Thorsen i sin Bog om Sejerømaalet, hvoraf fremgaar, at enkelte af de Syvske Fuglenavne (f. Eks. Strandterne, Hytte, Ortand og Tillip) endnu findes i Sejerø-Dialekten.

Optegnelser til et aldrig fuldført Værk. Haandskriftets Form og Indhold viser, at det staar i nær Forbindelse med den Ordbog over det danske Sprog, han arbejdede paa, men ikke fik gjort færdig. Rimeligvis har han efter sine Ordbogsudkast noteret en Række Dyrenavne (deraf deres alfabetiske Orden); ved enkelte har han tillige afskrevet de Bemærkninger, som fandtes derom i Ordbogen, i Reglen af etymologisk Art¹, eller har henvist dertil; men iøvrigt er der ved hvert Navn ladet Plads aaben til senere Optegnelser, der da er indførte Tid efter anden, saaledes som Blækkets forskellige Farve tydeligt viser. Af denne Tilblivelsesmaade følger naturligvis en vis Ujævnhed, idet nogle Dyr er behandlet meget udførligt, medens der for andres Vedkommende kun anføres et Par Navne.

Man er vant til, sikkert med Rette, at betragte den lærde Tids Mænd som stuelærde Bogorme uden Sans for og Evne til at se sig om uden for Studerekammeret, og man kunde vente, at Syv vilde have indskrænket sig til at afskrive, hvad han kunde finde i Literaturen om sit Emne. Han har naturligvis ogsaa benyttet sit Bibliotek, og nævner selv en Del Kilder: dels Topograferne (Peder Claussøn Friis' Norges Beskrivelse (1632) og Lucas Jacobsøn Debes' Færøernis Beskrivelse (1673)), dels de to Pragtværker *Museum Regium* (1696) og *Museum Wormianum* (1655), Johannes Jonstons store latinske Zoologi (1650), Arrebo's *Hexaëmeron* (1661), Chr. Jensens *Norske Dictionarium* (1646) o. a., altsaa Kilder af højst forskellig Værdi, dog alle ret sparsomme med Hensyn til det, Syv havde Brug for. Han er imidlertid ikke bleven staaende ved Literaturen, men er gaaet videre paa egen Haand og har brugt sine Øjne og Øren ude i Naturen, saaledes som man flere Steder kan slutte af hans Bemærkninger. Desuden har han samlet Meddelelser fra Almuen, som hans Præstevirksomhed ofte bragte ham i Berøring med; fra denne Kilde stammer sikkert den folkelige Opfattelse af Nattergalens og Tjørnefuglens Sang, Fortællingen om Taputen, der ikke kan høre og derfor bygger hos Viben, og Skildringen af Jagten paa Urhøns og Birkehøns. Endelig har han interes-

¹ I al Fald kan flere af Haandskriftets Beskrivelser genfindes helt eller omtrent ordret i de opbevarede Ordbog-Fragmenter »*Lexicon Danico-Latinum Etymologicum*« (Rostg. No. 50 a—b 8vo, 221 4to og 51 8vo, det sidste skrevet af Laurids Kok). Disse Fragmenter er i de følg. Noter betegne som »Ordb.«.

seret sin gode Ven Præsten Laurids Kok¹ og andre af sine Bekendte for Sagen og faaet dem til paa lignende Maade at samle Stof. Selv om han ikke altid har formaaet at bedømme Meddelelsernes Værdi, har han dog ikke helt manglet kritisk Sans, hvorom Bemærkningen ved Urhønsene: »hic occurrunt aliqua minus credibilia« (»her møder os adskillige mindre troværdige Fortællinger«) vidner.

Det er som Følge af de ufuldstændige Beskrivelser og af den Forvirring, der hersker i de gamle Dyrenavnes Synonymi, ofte vanskeligt at henhøre de nævnte Former til bestemte Arter², og om andet end Formodninger kan der i de fleste Tilfælde ikke være Tale. De tre Ørne-Navne (Alørn, Kulsvier og Stokørn) har ikke før været kendt og lader sig ikke tyde paa Grundlag af Haandskriftet; nogle andre ligeledes hidtil ukendte Navne (Blissmutte, Vandspøjte, Røvætte, Varfinke, Rødtop-stjert-bryste, Spurrekonge og Lange Viter) kan med større eller mindre Bestemthed identificeres; endelig giver Haandskriftet nye Bidrag til Tydningen af adskillige andetsteds fra kendte Navne (se herom Danske Studier 1909, p. 54—55).

AVES.

Gæs. Rad-gæs. Gravgæs. Kejlgæs.

Kejl-gaas³ haver et rødt neb, er randed⁴ i hovedet, med en sort plet paa brystet.

Radgaas⁵ er noget sprinkled⁶. *Anser stellatus*.

Ring-gaas⁷ haver en hvid ring om hovedet.

Bald-gæs⁸. Blaa paa vingerne og tillige graa over ald kroppen, meget store. H. Skytte⁹. Men L. C.¹⁰ siger at de ere ej saa meget store, men med gule fødder.

Brokfugl¹¹ *Gallinago*. Hannen har en sort flek paa brystet. Vox ejus, Glire, Glire.

¹ Født 1634, død 1691. Præst paa Refsnæs. Sprogmand og Digter, Forfatter til »Danmark, dejligst Vang og Vænge«. ² Hr. Viceinspector H. Winge har velvilligst ydet mig Bistand ved Tydningerne. ³ Af kejl = Stribe (sml. »randed i hovedet«) el. af at kejl = række Hals; maaske Blisgaasen. ⁴ stribet. ⁵ = Knortegaas. (Ordb.: »Radgaas, Tarda, Trapgaas.« jvf. P. Claussøns Oversætt. af Heimskringla, p. 229). ⁶ plettet. ⁷ vistnok Knortegaas, der ogsaa hedder Ringelgaas og paa Norsk Ringgaas. Knortegaasen har en hvid Ring om Halsen. ⁸ Maaske Graagaas og Sædgaas. Ordb.: »Bald-gæs ere smaa med gule fødder. Sp. *anseris*.« ⁹ Muligt Hans Zachariasen Schytte, fra 1694 Præst i Hjembæk (Holbæk Amt), jvf. Wiberg I, 624. ¹⁰ c: Laur. Kok. ¹¹ Hjejlen (?).

Mange slags Ænder¹ her i Riget.

Atling. — Bles-and². — Brun-nakke³ er gandske graa. — Aale-krage. — Byg-and. — Duk-and. — Dy-høns. — Dype. — Ejder⁴ eller Erre. — Graa-and ♂: Kær-and. — Gravand. — Græs-and⁵. — Hovde. — Kjerand ♂: Graa-and. — Krik-and. — Leffel-and⁶ med store brede neb. — Ort-and. — Perdrik. — Pibe-and. — Ranke⁷. — Rørboe. — Skrek-and⁸. *A. fera*. — Store Skallesluger. — Skule-and. — Spejland. — Stok-and. — Top-and⁹. *L. Coccius*.

Bjerg-aand. *Vulpanser*.

Daahøns eller Dyhøns¹⁰ ere sorte-graa ænder med et lidet stakket brandgult neb. Hannen har en hvid blis for i panden, men hunnen er gandske sort. *Fulica*. Jonst: p. 146.

Duk-and¹¹, er liden, sorte-brun med spids neb; Andriken er broged. Jonst. 134. Kaldes og dype. *Urinatrix*, *Colymbus*. item dyping, som ej svømme i land.

Dykker¹¹ *Colymbi species*. er sort.

Haver kun 2 unger, af hvilke hver af dem fører sin¹².

Hav-elde¹³. Vorm. Mus. 302. Havelda. hvor den beskrives, saa og i C. J. S. N. Dictionar¹⁴. er et slags ænder i Norge og Island, meget delige¹⁵.

Hav-stryger¹¹. er et slags Hav-ænder. *V. postea*.

Hoveder¹⁶ ere et slags store ænder paa Serø¹⁷, som store gæslinger, røde paa halsen og brystet; gjøre egg større end gaase-egg, men alt runde og hvide.

¹ At henføre de i det følg. nævnte Navne til bestemte Arter er i mange Tilfælde ikke muligt. Flere af dem er sikkert lokale Navne for samme Fugl, (f. Eks. Blesand, Pibeand, Ortand = *Anas penelops* og Bygand, Kærand, Graaand, Stokand = *A. boscas*). ² Pibeand eller Blishøne. ³ Pibeand eller Taffel-and. Ingen af disse er dog »gandske graa«. ⁴ Ejder er et færøisk og svensk Navn for Ederfuglen (norsk ærfugl). ⁵ Stokand eller Knarand. ⁶ Skeand. ⁷ Moth: »Et slags dykand«. ⁸ Sikkert = toppet Skallesluger, der ogsaa kaldes Skrække. ⁹ Troidand. ¹⁰ Blishøns. ¹¹ Rimeligvis er dukand, dype, dyping, dykker og havstryger forsk. Navne for Lommer, Lappedykkere o. l. Fugle. ¹² Denne Linie er skrevet med andet (blegere) Blæk end de foregaaende og følg. ¹³ Havlit. Hos Worm betegnet som *Anas islandica*. ¹⁴ Chr. Jensens Norske Dictionarium, p. 47: »Haffelde kaldis en braaged Siøfugl, skabt som en And med bred Neb, sort ofver Øyenen oc ellers hvidgraa, oc hafver en lang Strudsfiær i rumpen, . . .« ¹⁵ delig = dejlig. ¹⁶ Maaske Gravanden; paa Sejerø bruges Navnet Hovedand iflg. Thorsen om den toppede Skallesluger; Kalkar henfører Hovede til Tejsten (Havdue), paa hvilken Syvs Beskrivelse jo ikke passer. ¹⁷ = Sejero.

Krik-and. er liden og graa. Andriken er blaa-agtig. ere 3 slags. *Qverqedulæ*.

Ortaand¹. *Penelope*. Andriken har rødagtigt hoved, blaa-graa been.

Perdriker². Et slags smaa ænder, dykker altid med hovedet i vandet.

Rørboer³ ere store, rødagtige paa fjerene, gjøre røde egg.

Skallesluger er sortbroged, haver et langt spitsk neb med tænder.

Spejl-and⁴. Andriken er broged med røde og blaa fjere.

Skule-ænder⁵ gjøre grønne egg; ere ellers som tamme, noget røde paa halsen og grønne i hovedet. Paa Seerøe.

Om Allike⁶, som er en langt anderledis fugl, end vor Kaa, *Monedula*, See Debes i Ferøerne p. 134⁷. Arrbo in Hex: 208⁸.

Brun-smutte *Hippolais*. See Brun in Lex. meo.

Blis-smutte — trike⁹. *Certhia*, Jonst. 113. er ej større end fuglekongen med en gul blis i panden.

Begesiner¹⁰ ere som hassel-høns.

Dumherre¹¹. *Pyrhula*. Brandguul under bugen og brystet, tyk, sorte-blaa paa hovedet og ryggen, med et stakket neb, sort ved rumpen; lidet større end en spurte. Somme ere rødagtige paa bugen med en sort hætte og rumpe, med hvide fjere ved sterten. Æder knopper af træerne. See Jonst. p. 122¹².

Drossel. *Merula*, *Turdus*. er 2 slags, Vanddrossel¹³ og Viindrossel.

Dykke¹⁴ fanges undertiden i flyndergarn, har neb lidt længre end en Skade, har og slige sorte fjære, men er lidt større i kroppen end en due, med en stakket rumpe og blakkede vinger, men en hvid streg tvert over vingerne, hvid-blakket under

¹ Ordb.: »Ort-and»: Ertand, det mindste slags ænder«. Det isl. urt-önd eller arta bruges om Krikanden, det svenske årtand om Atlingen. ² Lille Lappedykker (?). ³ Den store Lappedykker (?). ⁴ Ordb.: »Spejel-and, Spejel-sort. *Fulix splendens*«. Moth kalder den *Clangula* (Hvinand), som dog ikke har »røde og blaa fjere«. Det tyske Spiegel-ente skal bruges om Krikand og Stok-and, paa den sidste kunde Beskrivelsen her vel passe. ⁵ Sikkert Ederfuglen. ⁶»: Alk. ⁷ »Alliken er noget større end det slags Alliker, i Danmark findes, sort paa Ryggen og hvid under Bugen og haver hvide streger ved Mundvigen, et skarpt, spids Næb«. ⁸ p. 208: »En kulsoort Strande-fugl, der under Landet falder, af u-kænd Aande-slag de hannem Allik kalder«. ⁹ Vistnok Fuglekongen. ¹⁰»: Bekkasiner. ¹¹»: Dompap. ¹²»: . . vescitur inprimis semine cannabino, et primis illis arborum mali præsertim et pyri gemmis, quæ ante folia et flores erumpunt«. ¹³»: Vandstær (= Bækdrossel). ¹⁴ Utvivlsomt Tejsten.

neden. Fødderne sidde bag ud fra rumpen, idel røde og lukte¹ med trej² Kløer paa.

Hafhest³. *Equus marinus*. en Nordsk fugl i storlighed som en hønne, paa skikkelsen som en falk, graa-spragled. Naar fiskerne see ham, vente de storm. See Jonst. 185⁴. Arrbo 206⁵.

Hav-stryger⁶ er et slags graa hav-ænder, som kand ikke gaae, thi beenene sidde for langt tilbage.

Aftenbakke, Flagermuus, *Vespertilio*, As.⁷ Hreremus, som rører og opløfter sig med vingerne. Fledermaus. T.⁸ a flederen, T. ∘: motitare, volitare. Flittermous A.⁹ Vladdermaus B¹⁰.

Brunsmutte¹¹ *Hippolais*. En liden hvever fugl, (Forte Gallis Tanettebrun)¹². Dend smutter i gerder og hull, ligesom fuglekongen og er brun paa bugen. Heraf siges de hvivre¹³ og brunladte folk, Brunsmuttede¹⁴.

Eg-drikker¹⁵ *Phænicopteros*. Er lidt hvidere end musvo-gen, noget blaa i det yderste af vingerne, bygger i moser med tjørne.

Ellekrage er stor som en Skovskade, har neb, som en gøg, blaa-grønne og fiol-brune fjerre; Paa ryggen er den som fuglekongen. Kaldes og Stubskade.

Fire¹⁶ *Erithacus*, *Phænicurus*, Rødbryste, har en tvegged tunge, 12 fjerre i rumpen, som hun tidt vrikker op og ned; men Rødstjerten ginkler¹⁷ kun 3 eller 4 Gange med stjerten. Om sommeren sees den paa eenlige steder, med Rødstjerten. Om efterhøst bliver den af brandgul slet¹⁸ rød paa brystet, og flyver til byer.

Duer ere Huldue¹⁹. — Kroneddue²⁰. — Kropdue. — Kortsnabel. — Ringeldue²¹. — Skovdue. — Turteldue. — Tyrkiskdue²².

¹ Svømmehud mellem Tærne. ² = tre. ³ Isstormfugl. ⁴ ∘. . magnitudine gallinam mediocrem forma falconem utcumque æquat. Cinericio est colore . . . Ad ejus conspectum exhorrescere et littora legere piscatores solent. Certi tempestatem in propinquo esse noxiam«. ⁵ P. 208: »Hafhæsten findis der, af underlig Natuure, en liden graa-klæd Fugl med Næseborre stoore, paa rygged mage-næb, hvor af hand Røsten skicker som Hæsten snorkende, naar hannem Løbskhed sticker«. ⁶ Se Side 104, Note 11. ⁷ Angelsaxisk. ⁸ Tysk. ⁹ Anglisk. ¹⁰ Batavisk (Hollandsk). ¹¹ Gærdesmutte el. Jernspurv. ¹² Jonston p. 125: »Gallis Fanettebrune[!]«. tanet = drap. ¹³ = vævre. ¹⁴ ∘: brunsmudsede (iflg. Falk og Torp er Etymologien: Smuds i Betydn. mørk Flek). ¹⁵ Sikkert Kærhøgen, der ofte tager Æg og »drikker« dem. ¹⁶ Rødhals. ¹⁷ ∘: vipper ¹⁸ ∘: aldeles. ¹⁹ Skovdue. ²⁰ De i det følg. nævnte 3 Duer er sikkert Raceformer; Kropduen er ogsaa nu en alm. Duerace, Kortsnabel er maaske Mæfikken (Kalkar). ²¹ Ringdue. ²² En Raceform.

Krop-due. Naar den obblæses er den en allen lang, dog kand mand nept see hovedet paa den.

Korts-nabel. har et lidet stakket neb, ej større end et bygkorn, og store røde øjne.

Falk. Der er Gaase-falk¹. — Gir-falk².

Fiske-falk eller Fiske-juder³, kand i en hast optage en Karpe, ihvor stor hun er, item Gedde eller anden fisk. Er mere hvid under halsen eller bugen end en høg, men noget større.

Finke. *Fringilla*. Bogfinke. — *Est Viridis* Grønfinke⁴ — *Vireosangvinea*, sev *Pyrrhula*, Bulfinke, A. *Rubicilla* Blodfinke⁵ — *Candida*, hvidfinke⁶. — *Torqvata* Ringel[?]fink⁷. — *Av-rivitis* sev *Chloris* Guldfink⁸. — *Linaria* Hørfinke⁹. — *Coc-cothravstes*. Kirsebærfugl (Jonst.) — Stillits eller Distelfink. *Carduelis*. — Nellefink. *Muscipeta*¹⁰. — Skov-snee-vinterfink. *Fr: montana, hyberna, nivalis*¹¹.

Hassel- eller Birkhøns¹² ere noget mindre end Urhøns, haver temmelig langt neb, formængde farver i fædrene, graa, hvide, røde-brune. De opholde dem altid i stort lyng eller tykke buske om haver; fanges ej anderledis, end at de skydes, men ere ikke gode at komme til; thi mand kand ej see dem før mand er oven paa dem og de flyve op, hvorfor Skytterne passe heel vel paa, hvor de falde igen, efterat de ere førstegang opfløjne, saa kand de komme dem saa nær som de ville. De skydes baade vinter og sommer, dog de ere vare¹³, saaat mand faar dem meget sjelden at see. Godwit A. som de vare et slags gode Viter.

Hejrer. ere et slags Røde¹⁴. ere store med store sterke beene, som ere saa søde at de lokke fiskene til sig for hvilke det er meget skadelig; ere blaa paa fjererne med lange neb. Et andet slags Skidhejrer eller Vandspøjtter¹⁵, ere større paa kroppen end

¹ Maaske = Gaaseørn ♂: Havørn. ² ♂: gierfalekr (Norr. Beskr.) = gerfalk el. geirfalk (geir = Spyd) ♂: Jagtfalk. ³ = Flodørn. Fiskefalken kaldes i Norr. Beskr. ogsaa gjur, hvormed juder er beslægtet (jvf. oldn. gjoðr). (I Ordb. findes iøv.: »Fiskegyde, Larus, piscator, avis«). ⁴ Er vel Svensken. ⁵ Pyrrhula og Rubicilla begge = Dompap. I Ordb. findes: »Rødfinke, Rubicilla«. ⁶ Maaske Snespurven. ⁷ Muligt Ringdroslen. ⁸ Vistnok Svensken (*Ligurinus chloris*); engelsk goldfinch = Stillits. ⁹ Graasisk (Cannabina linaria) eller Irisk. ¹⁰ Maaske Fluesnapper (*Muscicapa*). ¹¹ Skovfink = Skovspurven, Sne- og Vinterfink = Snespurv. ¹² Rimeligvis Agerhøns; godwit = Kobbersnepe. ¹³ ♂: sky. ¹⁴ Beskrivelsen sammenblander de røde og de blaa Hejrer, de første er sikkert = Rørdrummer. ¹⁵ ♂: Fiskehejre, om hvilken O. Fr. Müller bruger Navnet Skidhejre.

en Hønne, dog med lange beene og neb, graa paa fejrene, som en urhønne. Der er ingen forskjel paa hand og hun; ere vanskelige at betrekke¹ og faae skud paa.

Hvide Vitter². *Albicilla*. har et hvidt hoved og bug, er i flugten lig Musvitter, med hvide sider iblant graa.

Hytten³ har et langt neb som er brunt, lange røde føder, obne med 3 tæer, hvidagtig under bugen, ellers graa, nikker mellem stunder med hovedet.

Hummeldrossel⁴ i Fyen, eller Fjelstang, Fjelstav, *Calandra*, er mindre end en spurte, med længre rumpe og smalere neb. sjunger dejligt sommeren igjennem. L. C.

Herfugl, Herpop. Heher T. haver en bred top i hovedet, som hand rejser op og drager sammen.

Lange Vitter⁵. N. Beskr: 124⁶.

Irisk. er en liden graagtig [!] fugl med lidet rødt under kroen.

Nattergalen sjunger, naar træerne begynder at udspringe, og holder ved 50 dage og nætter, snart uden ophør, men før den aflader, skifter den farve og sang. Sangen er saaledis: Morten, :/:/: Melk og brød :/: Kjør i ring :/: stik stør.

Regnspaa. Vandspov. *Pardalus. Arqata. Pluvialis*. Er graa med et langt krumt neb som en hønne, stor i flugten som en høg, idel sprinkled, gjør rede i rør. Er ellers en god madfugl. L. Coc. See Spov. N. Diction.⁷ Arrbo, 208⁸.

Riper, et slags hvide Hettenterner med en sort hætte. See mit Msc. Nr. 10. og Lex: Dan: Lat. Rype⁹. Med en tvejet rumpe.

Ørn er Al-ørn¹⁰. Kulsvier Spejl-ørn¹¹ *Chrysaëtos*, Stok-ørn.

Rød-top-stjert-bryste¹². *Rubeola*. er lig en Stillitse, med

¹ Ordb.: »betrække, considere«. ² Hvid Vipstjært. ³ Sikkert Rødbenen (Navnet maaske efter Stemmen »tjyhy«; det finske Navn Huit bruges om Hjejlen). ⁴ Nattergal. ⁵ Langvier el. Langver el. Lomvier (*Uria troile*). ⁶ »Item Langvier, der undergrafver Jorden oc gjør hendis rede der udi . . .« ⁷ »Spove kaldis en graa Strandfugel med et langt Kroget Neb, kommer igjen om Vaaren ved S. Peders tjde«. ⁸ »Hejloens tyri lyr der höris, Spoens spoen . . .« ⁹ »Rype, Ripe. *Perdix petiosa. Lagopus Jonstoni*. Findes nok i Norge, kaldes i Herv[ørs] Saga Skogarruper (i Sv. fjälrupe) Svartar um sumar, en hvitar um vetar. A[rent] B[erntsens] i Danmarks Herl[ighed] far vild og meener at de ere agerhøns, som forandre farven om vinteren. De findes og sammesteds i Sje-land ved stranden og kaldes Riper og Hornfisk-riper, fordi de æde Hornfisk og ere magre som strandmogen. Heraf ordsproget: 3 riper paa en pind. (om det, som ej duer)«. ¹⁰ Muligt Adelørn = Kongeørn. (Kalkar). ¹¹ Bruges iflg. Kalkar om Kejserørnen. ¹² Er vel Graasisken el. Tornirisk.

gult neb, har en rød top i hovedet, rød paa brystet, og lidt under vingerne ved rumpen. Æder hampfrøe. L. K.

Røvvætter¹. (Grituer a sono). *Calidris*. en rar fugl, dog hvor de ere og falder, komme de i hundrede tal. de ere røde paa kroppen, gandske trinde. deres unger udlegge de i store kjær og moradser. de ere noget større end duer og fordi de falder saa tykke, kunde skytter, som vide at trekke ret til dem, faa en halv snees af skuddet. de have lange røde been. L. K. Deraf kaldes de og Rødbeener. *Hæmatopus*. (i Jylland, Ting-smede).

Rindelse² er en liden graa fugl i landbredden, obenfoded, gjør fire blaa egg. Lat: *Cinclus gallinago minima*.

Spætter, adskillige slags:

Flek-spette, Skov-knar³ *Picus varius*, findes nok i skovene. i N. Beskriv. kaldes den flag-spet. — Grøn-spet. — Guul-spet. — Sort-spet.

Snepper ere mange slags.

Sisike⁴ er stor som Stillidsen, har et tykt, stakket og guult neb, sort paa enden, graa i hovedet, paa hals og ryg; der gaar 2 sorte render⁵ fra hovedet ned paa ryggen. der som det graa slipper, ere nogle hvide fjere ned til rumpen, som er sort, og nesten en hver rumpefeller sømmet med en gul rand, uden den højre fjer, som er halffarten, ja vel mere hvid. Under halsen er den brandgul, som strekker sig over til vingerne, som ere først brandgule med lidet hvidt, saa sort, saa brandgult, saa sort, saa hvidgul, de lange fjere ere sorte-kantede med gult ned ad. Bugen er blakket; har stakkede been, som gulspurren.

Strand-ryle⁶. en liden graa fugl med temmelig lidet neb, røde been. pikker i strandbredden.

Strand-skader. ere 2 slags. *Pica marina*. 1 med et langt spidsk neb. 2 findes nok i Præstø-sund, med hvide og sorte feire, lidet større end andre skader. Maa vel og være et slags ænder, hvilke de ligne med neb og fødder. Skydes og ædes gjerne. Jonston: de Avibus, p. 44, beskriver dend langt anderledes⁷.

¹ ♂: Rødvitte (Kobbersneppe). ² Se Note 6. ³ Jvf. skogsknar, svensk Navn for Flagspætten. ⁴ Efter Beskrivelsen maa det vel være Siskenen. ⁵ = Striber. ⁶ Ordb.: »Strand-ryle. *Trochilus*«, hvilket senere bruges om Tillipe. Begge er vel Præstekrave el. Skærpibere, hvilket sikkert ogsaa gælder Rindelsen. ⁷ P. 44: »*Pica marina*, quæ et Gaza dicitur, tota, caput, cervicem, pedes et alarum partem si excipias, subviridis apparet«. Paa Tavle 17 findes: *Pica marina*, Nebelkræe, (♂: alm. graa Krage).

Snee-konge¹. *Collurio* er en liden, graaspætted fugl.

Snee-kok² eller Titing. *Collurio minor*. (Arrbo 208). har et stakket, sort gult neb. Rød-blakket i hovedet, med en rød-blakket ring om halsen, graa-spragled paa ryggen, hvid paa bugen, kul-sortede been med lange kløer, stor som en lerce. L. C.

Spurre-kongen eller Fugle-kongen³ er brandguul under bugen og paa halsen.

Strand-terner⁴ ere lange og smale, som en barne-handled, har kløfted stjert, noget hvide med sorte pletter. gjøre i moser paa Seerøe.

Spurv. er Graa, Guul, Grøn, Hvid.

Spur-høj. *Nisus. Accipiter minimus, fringillarius, merularius.*

Svenske. er lidet større end en spurte, har et meget tykt neb, muskusfarve paa ryggen, guul over lænderne og paa fløjet af vingerne, flyvefejrene ere med en gul rand nede om; bugen er gul-grøn.

Terner *Mergulus* ere graa-agtige. De blaa-graa have en top i hovedet som en hue, kaldede Hette-terner, af hætte. Byg-saad-terner⁵. Sandterner⁶. Strandterner (supra).

Teting, eller Snee-kok, *Collurio minor*, Arrbo 208.

Titlinge, a sono. *Passer*, en spurte. 𐤓𐤓 Hebr.⁷

Tingsmed *Totanus Jonstioni*, er en Vandfugl med [!] lange røde been og neb. raaber Ting, Ting⁸. See videre Jonsth:

Tjørne-fugl⁹. som synger, men¹⁰ mand hugger tjørne: Hvil dig lidt :/:

Tokle er en graa-tavled fugl, som en kylling, gjør i moser fire graa-havled¹¹ egg. duer at æde, saasom den er hunnen til Bruuskokken.

Tornskade. *Spinturnix*.

Træhakken¹² er en liden sortbroged finke, sort paa hove-

¹ Er vel Bjergirrisken. ² ɔ: Snespurven. ³ Er snarest en Løvsanger (sml. Note 9, Side 105). ⁴ Muligt Dvergterner (Thorsen). ⁵ Maaske Hættemaagen, der jo hyppigt ses paa Markerne. Bygsaad = den Tid, da Byggen saas. ⁶ Navnet bruges nu om Sandterne (*Sterna anglica*), O. Fr. Müller har det om den alm. Terne (*St. hirundo*). Navnet Hætteterne kan gælde baade denne Art og flere andre. ⁷ Jonston: »*Hypolais* seu *Curruca*. Titlingam Anglorum . . .«, de hebr. Bogst. er vel »oph« = Fugl. Det færøiske titling bruges om Piberne. ⁸ Rødben og Tingsmed er blandede sammen ligesom ovf. ved Røvætten. ⁹ Sikkert Musvitten, (Sangen gengives ellers som »Slid din Tid« o. l.). ¹⁰ = imens. ¹¹ = spættet. ¹² Træhakken = Træpikkeren.

det og ryggen, med hvidt i fjerene som Bogfinken; har en liden hvid tverstreg over nebbet, hvidblakked under bugen.

Troels¹. Et slags smaa Strandfugle.

Trolddrukke². *Caprimulgus*. Er lidet større end en skade, flyver om natten silde til det som hvidt er.

Taddergaas³ er lidet større end ænder og graa. findes nok i Fyen.

Tranen, som siges at udlegge unger i Tyrkiet, falder i Jylland en maanets tid for Mikkelsdag, er større end storke, med lange been, hals og neb. Den er meget stolt i sin gang, med lange brune fjere i rumpen, som ligner plumatser⁴. Ellers ere fjerene blaa-graa. Kjødet er besat med mange smaa been, som Brasen eller fiire, som sidde alle vegne lags deri undertaget brystet. Somme af disse been ere tykke som et halmstraa. kjødet er blaat og smager ikke vel, men er hart og tørt som tyrekjød, uden det kand være paa unge traner, som ere meget bedre i kjødet.

Tilliper⁵ *Trochilus*. ere graa med sorte pletter i hovedet, som en kornlerke. findes ved stranden, og gjør sortspragledede smaa egg i strandbredden.

Taputen, Tapyten⁶ er hart ad som Hytten, men smalere og lysere, med ej saa langt neb. Nikker med hovedet; mand siger at den kand ej høre, og bygger derfor hos viben, at naar viben flyver op, dend da kand vogte sig. med hvide og brune pletter paa sterten.

Varfinke⁷ *Collurio*, er rød paa hovedet. har et kroget neb, en lang rumpe. er lig flekspetten. Med den tager mand falke. V. Jonsthon.

Vejrhytting⁸. *Pluvialis*, Jonsth. 165. ere noget nær som smaa Hættenterner, flyve fast⁹.

Viter ere Adskillige. Vihta, As. Brune ere store, som Skader, med lange been og neb. De skrige om vaaren Kriture¹⁰. —

¹ Kalkar antager den for Præstekraven, fordi den i Halland kaldes Trulls.

² ∅: Natravn. I Gust. Storms Udgave af Peder Claussøns Saml. Skrifter er (p. 390) Trolddrukke fejlagtigt henført til Skovsneppen. Stedet her er Citat efter Arent Berntsen (Danm. frugtb. Herlighed, I, p. 310). ³ Maaske = Tatergaas ∅: Knortegaas. Ordb.: »Tadrer. gratito« (∅: snadrer, tysk tatern). ⁴ Af fransk plumage = Fjerbusk. ⁵ Se Side 109, Note 6. ⁶ Staar i Forb. m. det hollandske Navn for Bynkefugl og Stenpikker Tapuit; maa efter Beskrivelsen her bruges om Tinksmed eller Mudderklire. ⁷ ∅: Tørnskade (svensk varfågel). ⁸ Muligt Dvergternen. ⁹ = hurtigt. ¹⁰ Vel = Rødvitte (Kobbersneppe), engelsk: Godwit.

Lange Viter¹. N. Beskriv. 124. — Godwit, A. Attagen². — Musvite, Titmouse, A. a sono. *Parus*. — Hvide Viter³, *Albicella*.

Ur-høns, -hane, -kok. Hanen er sort med rødt over øjene, men om vinteren er det røde lukt, med sorte fjere. Hand er fuldkommen saa stor som en tam hane, haver en kløftet tunge med krogede fjere, som staae ud til begge sider, udi vingerne ere fjerene hvide. Hønsene ere gandske graa over alt, fanges ikke paa anden maneer end ved skyden; om vinteren paa snee lade de sig betrekke, dog troe de bæst en slede. Om sommeren fra Valborgdag da leger de, dog ej naturlig, som andre fugle, men hanen, naar hand vil være lystig, bruser ud som en kalkonsk hane og skogrer, imidlertid falder sæden fra ham, som hønsene gaee efter og pikke op, hvoraf de faa egg. Naar hand skogrer, hvidsler hand derhos som en hug-orm, og er midlertid gandske blind. Det tager skytten vare paa og giver ham sin rest. Naar hand vil skyde dem, rider hand ud om aftenen og ligger i marken om natten. Det første det gryer ad dagen, begynder hanen at skogre, saa hand kand høres en god fjerding vejs, men skytten rider efter skogret, og er det saadan en taabelig fugl, at naar een af dem er skudt, og bliver liggende paa stedet, da forsamle alle de andre sig, som ere deromkring, om dend samme, og saaledis blive skytten til deel. Kjødet er meget lekkert, og er 2 slags. Naar det er raat, er det hvidt og blaad, men stegt er det hvidt som hønsekjød, og brunt, som groffenbrad⁴ eller andet, et lav paa et andet, først hvidt saa brunt, og saa atter hvidt igen, osf. Deres unger udligge de i store heder eller lyng, hvor der ere gamle hulveje, og kunde ungerne, saa snart de komme af egget, flyve. Hic aliqua occurrunt minus credibilia.

Urogallus. Awerhahne. T. Feder-hane⁵ i Norge, Sort, stor som en kalkonsk hane.

¹ = Lomvier. ² Attagēn, (egl. græsk) Navn for Stenhøns (*Caccabis*), tidl. henført til Hjerper og Agerhøns. ³ Hvid Vipstjært. ⁴ Groppenbrad (groffenbrad) er »grydesteg, især af oksekød«. (Kalkar). ⁵ ∩: Tjuren (Auerhahn); Arrebo har Navnet Fejerhane.